

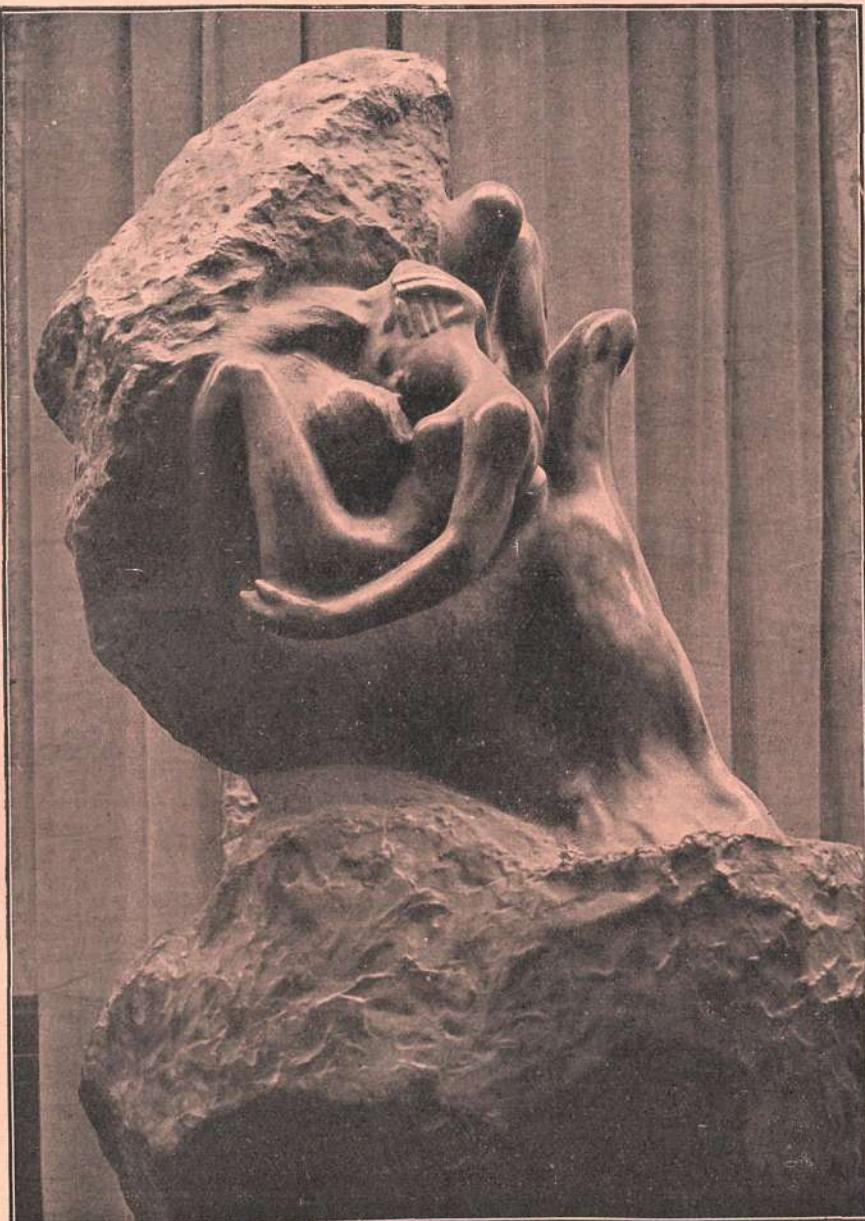
Ilustració Catalana

EDICIO POPULAR

Any XV

Barcelona 10 Juny 1917

Núm. 731

25 cèntims

© Biblioteca Nacional de España

EXPOSICIÓ D'ART FRANCÈS

LA MÀ DE DEU, ESCULTURA DE RODIN

(Serra f.)

JUNY

Or en les muntanyes y or en les planes: l'or de les flors de la ginesta y l'or de les espigues a punt de segar. Sota del cel pur, vora la mar blava, la muntanya grogueja. Ornats dels arbres plens de fulles verdes y envoltats de plantacions diverses, els camps són com una mar de grogor. Y en aquesta mar que'l vent fa breçar en contínues onades, la color encesa de les roselles hi ressalta gayament com vibrantes taques de sanch entre mig del blat ja madur.

La ciutat està de festa. Arrèu la joia regna, y apar qu'embaumen l'aire sentors deliciosos. Se noten sovintades clarors en els esgualts jovenívols y en mil llavis de soch hi floreix un bell somriure... Feren agradablement la vista, les notes virolades dels cobrellits y domassos y s'espesseix la pluja de paperets multicolors y de la flor de la ginesta qu'encaixa'l carrer regat de poch. Les serpentines que s'ajunten y s'enreden, formen un colossal teixit d'aranya que cobreix alegrement tot el carrer. Y en les aceres y en els balcons, s'hi amuntega la gent endiumenjada, y, entre ella, les damiseles gentils, ab llurs gracies encara aumentades ab la vaporositat y elegancia dels trajes nous de tonalitats clares. Y entre una florida batalla de clavells y roses, amoretes van y amoretes venen. Y a una paraula amorosament emocionada, s'hi contesta ab un encantador somris qu'es flor de promesa. Les galtes virginals se'coloren y els ulls brillen sota d'aquell cel tan blau, els sentits són embolcallats d'aquella sentor indefinida, y l'ànima's sent dolçament invadida d'aquell quelcom d'imprecis que porta l'aire suau de la tarda beila. La processó s'acosta darrera l'espessa gentada que camina calmosament pel mig del

carrer... La processó passa ab onejar de banderes y ab llangotejar de ciris, ab els sòns alegres de músiques y ab cants en llahor a la Santa Magestat, que'l públic adora flectat de genolls.... Després, la ciutat tota, genitil remoreja.

En viles y a plè camp, dalt de la muntanya y al bell mig de la ciutat, les innombrables fogueres s'encenen al començar la nit somniosa que els poetes canten y que tothom celebra. Les envolten, ab cançons y rialles, la canalla alegra, y les contemplen ab benèvol y entendrit esguart la gent ja madura. Y en tant, els tradicionals sochs de Sant Joan eleven llur llengoteig de flames vers el cel estrellat qu'esdevé com cobert d'una rogenca boyrina. Nit del amor se n'ha dit de la nit de revetlla. Y es veritat qu'arrèu, ell regna. Lo mateix en les eres de les masies perdudes en el bosch, qu'en els animats llochs d'esbarjo de la ciutat populosa, l'entremaliat fa de les seves llençant a ulls tapats les feridores sagetes.. Es magnifica la nit aquesta. Y per axò tothom surt al carrer, a la muntanya vehina, als parchs de recreu; y la ciutat esdevé remorrosa per mil músiques, per crits, dances y cançons, y pel soroll incessant dels carruatges, mentres l'aire se troba embaumat per l'olor de l'alàbraga y ferit per la sentor de les coques y dels churros oliosos. Fins la matinada l'animació es constant, y'l sol al llevarse més dejorn que may, queda sorprès al veure moltes cares pàlides ab els ulls ensenyants. Y es allavors que molts ciutadans mig avergonyits y com per desensopiise, se llençen a la mar tranquila, bellament nacarada pel dia ixent, a gaudir del goig inseparable del primer bany de la temporada.

JORDI CATALÀ.

LO NOSTRE FOLLETÍ

AVÍS Havent sortit en lo plech 28 una errada de titolació, preguem als nostres lectors que's servixin inutilisarlo sustituïntlo pel que'ls repartim ab aquest número.

Pour la publicité étrangère dans
l'ILLUSTRACIÓ CATALANA
FEMINAL Il faut s'adresser à la

Agence Havas

Place de la Bourse. 8.—PARIS
Cheapside, 113. — LONDON
C. de Preciados, 9. — MADRID

ACADEMIA DE LA LLENGUA CATALANA

REGLES ORTOGRAFIQUES

Un quadern de 24 planes.

Segona edició.

10 cèntims.

Ilustració Catalana

REVISTA SETMANAL ILUSTRADA

ANY XV

BARCELONA 10 JUNY 1917

N.º 731

HOMENATGE A MARAGALL

LA SOLEMNE COLOCACIÓ DE LA LÀPIDA COMMEMORATIVA EN LA CASA DEL POETA, LO DIUMENGE PASSAT

(Ballell f.)

ENCUNYS PER VICTOR CÀTALÀ

LO POETA CIVIL

Era en mig de l'animació d'una grossa festa de família quan nos donaren l'esglayadora nova de la seva mort. De dies lo sabíem moribon, en les llinderes del traspàs, mes, la llumeneta d'una vida, per feble que sia, mentres rellú, ilumina una esperança; una esperança de novell expandiment, de revifall'a.

Y nosaltres nos deyem: — ¿Encar halena?... ¡Potser ne sortirà! ¡Es tan jove per morir, es tan estimat, es tan necessari!... — Mes, no hi valgué la seva joventesa, ni l'amor qu'el voltava, ni la matèixa conveniència patriòtica de que visqués. Un lleu buf, un petit buf inclement de la Invisible apagà la llumeneta y'l qu'era home totjust, passà a esser un recort, una anyorança. Una anyorança que sorgí repentinament de lo inconegut y que, per nosaltres, vagà tot aquell dia damunt les alegrías de la festa, que les presidí nimbantes de ombra freda; una anyorança que, encetada aquell 20 de Desembre de fa cinc anys, no s'es acabada encar, se perllonga indefinidament com un ressò d'onada, com un rastre de difusa y misteriosa claror sideral.

Sols una vegada l'havíem vist materialment y havíem sentit lo tremp de sa veu, mes, un llarch tracte epistolar nos l'havia fet coneugut y amich de molt abans. Les nostres plomes, en agradoosa conversa, havien escatit sovint de lletres y viatges, d'obres y d'idees, d'encoratjaments y defalliments; y, ab tot, al sobtarnos aquella mort, que ens prenia quelcom qu'era també nostre, per que era de tots, rès vam dir que li fes referència. Tocava parlar als dols més grossos; al dol immèns de la família, al magestàtic dol oficial, al dol acorador dels amichs intims, al dol companyívol dels literats, al sentit, al senzill, al lluminós dol de tot un poble per el qual lo nom, l'obra y la figura del poeta eren gratament familiars.

Tots havien de parlar abans que nosaltres, ents de la turba multa, mers nombres en la xifra global de l'amistat y la devoció; tots, abans que nosaltres havien de dir la seva, car no'n's agrada usurpar preferències, alterar l'ordre de les gerarquies. Y tots los dols parlaren abastament, tant, que, encar ara, després de tant de temps, com amoroses pulsacions del sentiment comú, se breça d'un cap al altre de la patria, per sobre de les encontrares, lo ritme d'absoltes d'aquell magnífich funeral.

Y bé; los mots qu'aleshores no vam dir, volèm dirlos avuy; avuy que la turbulència de les impressions s'es apaybagada, que son polsim de cosa vivament revolta no les altera, espesseint les massa; avuy que, del pòsit transitori asso-

lat al fons, se'n destria, clar y transparent, lo concepte definitiu.

Per nosaltres, lo concepte definitiu que d'aquella vida nos ha deixat lo temps, es lo concepte general que n'ha tret tothom y que podrà sintetisar en quatre paraules. En Maragall, era tot un poeta; En Maragall era un poeta *civil*, car era un ciutadà en tota l'extensió de la paraula.

No'l calificarem de poeta tant per l'extensió y la calitat de la seva obra versificada, com per l'espiritu que sabia infondre a tot lo seu, per l'ànima que vibrava en ell; un'ànima serena y diàfana d'elet, un'ànima de perceptor sotilissim, de nobilitissim pertorbador, de càlit rebedor y donador d'emocions pures y santes.

Tot lo del món se destriava en llum per aquella ànima, y tota llum creava en lo infinit y en lo terrè imatges de bellesa. Obríu al etzar qualsevol de sos llibres y llegiu lo primer que us surti al pàs; jo us asseguro que no haurèu arribat al cap d'avall de la plana sens qu'un mot qualsevol us haja trucat impensadament al cor, us l'haja fet obrir de bat a bat; sens qu'us sentiu commosos, intensament commosos d'una commoció que no sabrieu definir, mes, commoció tan forta, tan penetrant, qu'us posseheix tot, com un preludi d'extasi. Fins quan, per divergencies de temperament, de gust y de punt de mira, veu ell les coses, les sent y les diu diversament de com les veurieu, sentirieu y dirieu vosaltres, l'impressió que us fa resta igualment ferma y sincera; la manca de coincidència entre ell y vosaltres no desvirtua en rès la influència qu'en vosaltres exerceix. Y es qu'ell may era un retòrich, may cantava *en fret*, may encomanava a la manya's afers del sentiment; may prostituhia aquest per vanitat ò per conveniència. S'entregava purament per amor, y obra d'amor pur es la seva obra. Petita ò grossa, depurada ò incorrecta, acatada ò discutible aquesta obra, té com vàlua y significació essencial y capital, la sinceritat. Tantost rajant en filet tenuíssim de fos cristall, tantost brollant a doll tumultuós, la seva inspiració es a tothora fresca y regalada, com directament fluent de la deu viva; canta ab la màxima puresa de la ingenuitat (que no vol pas dir ignoscència ò primitivisme inhàbil), trenant y destrenant clarors diurnes y ubagors de nits encantades ab maravellada efusió, ab arrobaments de místich ò delectacions de rossinyol que's dexa anar al instant, però que té aquest, per providencial volència, altament dispost.

Entremig de la grisor fada y anorreant de tanta producció malament dita poètica dels que

LA LÀPIDA COLOCADA EN LA CASA D'EN MARAGALL, OBRA DE J. CARRERAS

escriuen per que sí, orbs de sentiment y emoció, de tots aquells que fan literatura ab reclam, com si fessen trencas-closques ó jòchs malabars per sorprendre la candiesa fàcilment admirativa dels senzills, de tots aquells que, al fer poesías se pre-ocupen de tota cosa que no sia poesía, l'estre de En Maragall resplandirà sempre ab llum nèta y persistent, com un far en costa perillosa, com un estel en l'horitzó calitjós. Y es qu'ell fou honradament poeta y practicà'l seu art ab l'elevació de un sacerdotci; es qu'ell may se va vendre'l patrimonio de la conciencia pel plat de llenties d'una alabança ó una distinció foranes, es qu'ell no s'aturà en los hostalots y tabernetes de la via, hont van a caure tants febles y tants aviciats, sinó que se'n anà directament a beure en la font màgica de que parla la cançó y qu'es la única que té la virtut de retornar eternament la donzellesa, es dir, la frescor improfanada. Gloria aquesta la més noble y envejable per un poeta, y més, si pensèm en l'acció ciutadana qu'aquesta gloria ha tingut. Car, aquell al qui cap baxa concupiscència fa vincular, aquell al qui no tempta l'esquer de falses aurioles, aquell qui no's dexa niellar abans de maduresa y's sab conservar sà fins a conseguir les dolçors de la plena sahor, es sempre un fort, un exemple pels altres, un tònic vigoritzador de la conciencia agena, de la conciencia nacional. Y

més si a la vàlua y significació del poeta s'hi ajunta la vàlua y significació del home, com passava ab En Maragall. En Maragall tenia aquesta doble exemplaritat. Era un poeta civilisat y civilisador per que no sentia ni propagava'l gust dels oripells y de les vanes penjarelles que tant entusiasmen als selvatges, als barbres de naturalesa y, en privat, era també un home civilisat y civilisador per la dolcesa y afabilitat senyorívola del seu tracte, per la perfecta correcció de procediments qu'usava ab qui fos qu'alternés. Tots aquells que conegueren al autor de *La vaca cega*, convindran segurament en que, ab unes dotzenes de literats com ell, les costums de la família literaria perdrien totes les asprors y cayres-vius, devenint quelcom selecte, harmoniós y distintig de veres; car, com ell era educat de natural y per voluntat, volía que l'educació fos la que presidís en tot y per tot. Dexible, era'l més finament respectuós dels dexebles; company, lo més senzill y coral estimulador dels companys; mestre, la més suau autoritat reguladora, y censor, lo mesurador més imparcial y serè possible. Ni per demostrar la seva vàlua tenia que llevar la pell a ningú, ni la amistat per ell era una cursa de competencies darrera la miseria de la propina, ni l'ensenyança una tiranía intolerable, ni la crítica creya que s'hagués de sintetizar en una coça bestial. Dexa-

va les coces pels ruchs, los punteros picadits pels ridicols mestres Tites, les competencies pels vividors de consuetut y les manques de respecte pels mancats d'altres coses, y probava sempre que podia esser dignament ell y per ell alhora que dignament filial, dignament fraternal y dignament paternal pels altres.

¡Oh, dolcesa d'aquesta senyoria; oh, senyoria d'aquesta dignitat; oh, fruyt ricament verol de la nostra raça, quina pèrdua'n sou la teva pèr-

dual! ¡Que ingrataent despullades y fibladores se veuen, al despendres la mora de les branques, les espines de la romaguera!

Per axò no es extrany que l'anoranza, ence-tada aquell 20 de Desembre de fa cinch anys, se perllongui indefinidament com un ressò d'onada, com un rastre de difusa y misteriosa claror sideral...

VÍCTOR CATALÀ.

20 Desembre 1916.

RECORDANT A EN MARAGALL

Lletra a un seu dexable

*¡Avant, fervent dexable del qui en fonda
orfanesa'n dexà, quan usania
de sa ment, ab dictats d'alta potència,
el viure'n ennoblia y regalara.*

*May recança punyenta com la nostra,
rememorant al Mestre que, per sempre,
sos dolços ulls clogué, y vident guiatge
no'n donarà may més cap a la glòria.*

*Anima de turgència immaculada,
tota virtut y gràcia reflectia
y s'hi agençava tota gentilesa:
sentir d'infant, ab seny de patriarca.*

*Vibrant de Caritat, quan son magnànim
cor li'n vessava per amor del Temple
que serà maravella apoteòsica
de la ciutat; vibrant de patriotisme*

*al glosar l'«alçament de tot un poble»
en lliga germanívola, en ratxosa
creuada, per abatre falsos idols
y afressar el camí de jorns sortosos:*

*ni ombra d'engany li'n maculà'l designi,
ni racià jamay son amor patri:
memòri galantment «reyals jornades»,
dret el cap y'l cor nèl de rastreria.*

*Contemplava l'Espanya en vilipendi;
redempta la'n volia, mes ens deya:
aciencèm nostre esforç per Catalunya;
fèm un gran, per a fèrlan redemptora.*

*Exaltador de la Paraula, apostol
y sacerdot de sa divina essència,
la comunitat que'n en donà, un bell dia,
perdurà en anys, perdurà en seccuries.*

*Qui santament gaudi sa llar beata
y fallir podia, en pensament ni en obra,
per allunyat que d'ella fos? ¿podia
no excellir avràu l'excelidor de mena?...*

*Y corprengué a tothom ab son verb càlit,
y embadali y pasmà ab màgiques rimes
brillejants de rosada; poeta nostre,
d'una atracció celestialment humana.*

*Himnejant la Sardana, lligadora
de bons germans, ben nostre, com al plànyers
de que montanyes altes ens la privin
d'extrényer payralment la Raça tota.*

*La Senyera qu'alçà, per fer triomfantes
nóstres cançons, es àngel de victòria,
ales batent damunt de Catalunya,
qu'en gran festa major la'n magnifica.*

*Nostre, ben nostre, l'esperit embaumen
sos Goigs de Nuria, l'alta Verge, y lliguen
ab les posades que tragud, com perles
d'una mar rica de fulgentes ones.*

*Del revinent Comte l'Arnau, tortures
dantesques esgranant, té de Virgili
suprèm encís, quan plany, de claror òrfana,
ab les soques topant, la Vaca Cega.*

*Gloriejador de Goethe, el potent geni
qu'aclar'l món ab tantes esplendències,
al vell Hamer tributen homenatge
filial els drons de sa gentil Nausica.*

*Visions y Cants del trobar seu, eterna
primavera congriant, reyna es sa musa
en qui blanors no enerven vigoros; y
reyna més adorable com més mana.*

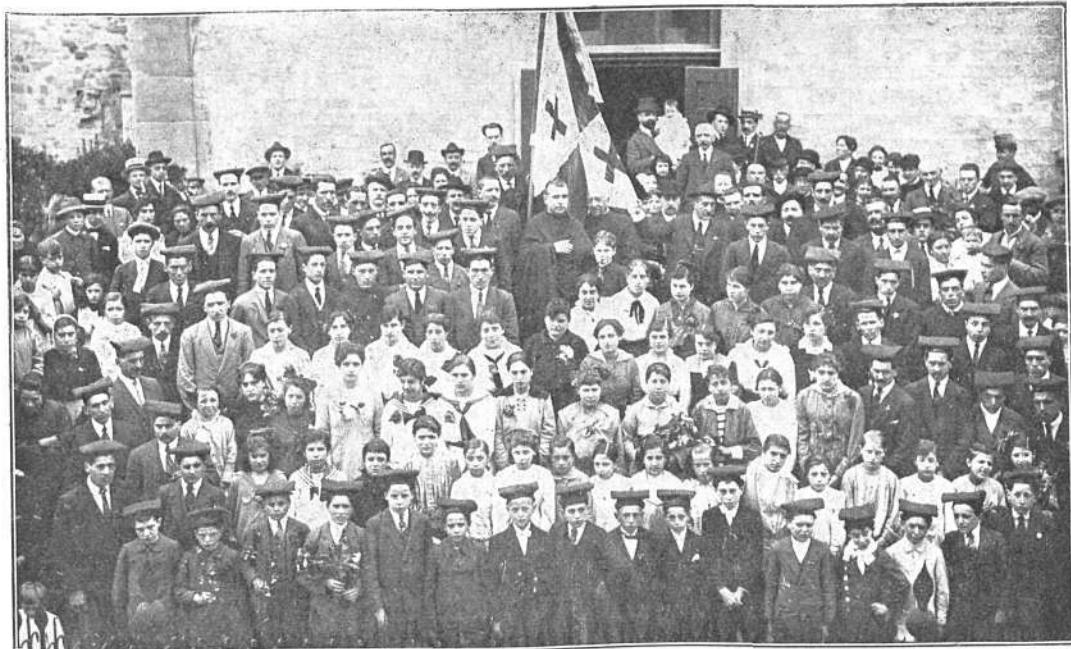
*Joves d'or pur y pedreria encesa,
enamoren ses obres; ni una ab falsos
oripells enlluernayres d'estúlticies;
de sabia ingenuitat prodigi totes.*

*¡Oh, crésqui, amich, ton honorar al Mestre,
que tant amà y tan amat foul! Sa imatge,
may ensosquida, l'velli y l'aconhorti
en jorns serèns, y més en jorns de prova.*

*Ella ab tu sia, ensinistrante sempre,
alliberante de passions roïnes,
engallardint ton esperit, en pensa,
en voluntat y en dretureres obres.*

*Digne d'ella, de tu't sentirás digne,
y'l teu noble daler serà més noble,
y més fructificant la teva vida
d'Amor, de Veritat y de Bellesa.*

J. RIERA Y BERTRAN.

VICH. — L'ORFEO VIGATA OBSEQUIANT A SON COMPATRICI MOSSÈN JOSEPH GUDIOL
AB MOTIU D'HAVER GUANYAT LO PREMI MARTORELL DE BARCELONA. — (Palmarola, f.)

SANT CUGAT DEL VALLÈS. — LA CREU ROJA DE TARRASSA AL ARRIBAR AL MONESTIR,
AHONI ANÀ A CELEBRARHI UN FESTIVAL. — (Argilaga, f.)

LA EXPOSICIÓ D'ART FRANCÈS

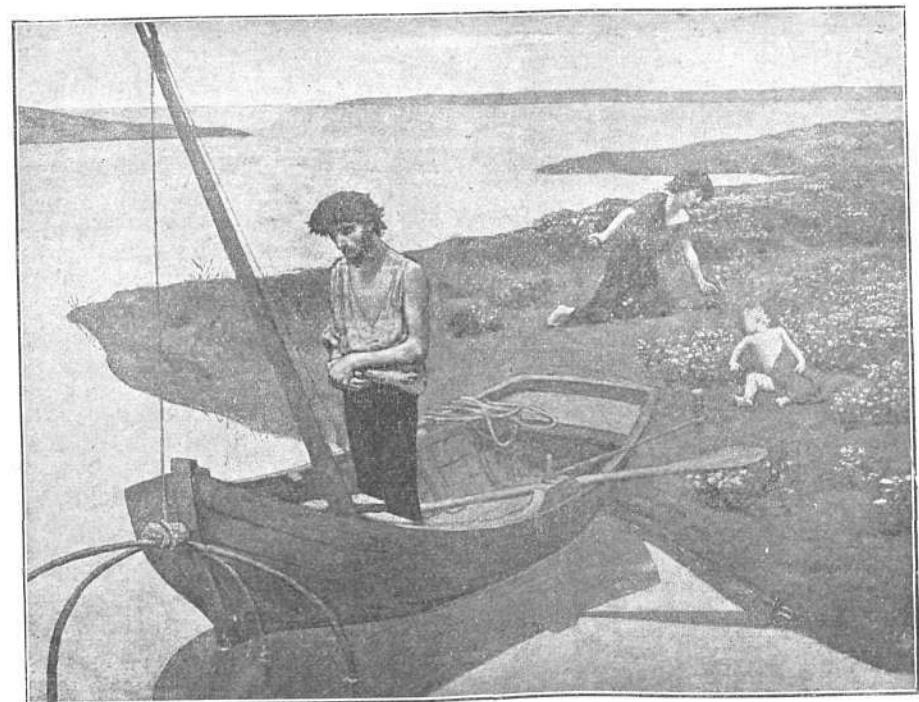

MME. MANET DANS SA SERRE, QUADRO DE MANET

LE MOULIN DE LA GALETTE, QUADRO DE RENOIR

AL PALAU DE BELLES ARTS

LE PAUVRE PÊCHEUR, QUADRO DE PUVIS DE CHAVANNES

LES PAYSANNES, QUADRO DE PISSARO

LES ENFANTS DE CHŒUR, QUADRO DE COURBET

(EXPOSATS A LA SALA REY REGENT. — Serra, f.)

L'ESTATUA NOVELA DE JOAN OLLER Y RABASSA

(Continuació)

«*Estàtua en màrmol del joven escultor catalán don Estanislao Roura, titulada «Isolina», que tanto por la originalidad de la concepción y supremo enlace entre la cabeza de ave y el cuerpo de mujer, como por la elegancia de líneas y suavidad de modelaje, le ha valido una medalla de plata en la exposición de Gante y muchos elogios de la prensa nacional y extranjera.*»

A sota, com un medalló, y entre les dues fotografies de l'estàtua, apareixia un retratet del Estanislau, que l'Isolina no havia caçat al vol per que allí estava desconeugut: duya barba mal retallada y semblava un francès.

La pobra, al haure esment de lo que tot allò representava, sentí un cobriment de cor, mentre una onada de sanch li pujava a les galtes. Com un infant avergonyit, se tapà la cara ab les mans. «L'estàtua era ella; ¡quina vergonya!... ¡Ella, nua, ben nua, davant de tothom!» Sense saber per què, atuhida d'emoció, li entraren ganes de plorar. «¡Quin insult, quina venjança! ¡Tot el món podría pensar ara, que l'Estanislau l'havia vista nua!»

En un moment d'ira, rebregà la revista y la reboté per terra. No hi havia dret, no podia ell tenir dret a avergonyirla axis davant de tot el món, ni la revista podia publicar un insult com aquell! Encesa, s'axecà y redressà com una heroina. La tremor de sa sanch, la crispò dels seus nervis clamaven quelcom... Però, què fer en aquells moments? Podria anar a trobar al seu germà, al seu pare, per que li donessin un camí de venjança; per que s'encaressin ab l'Estanislau, ells, qu'eren homes, y li retornessin l'insult! Mes, gahont el trobarien si ningú sabia hont era? Si des del casament de sa germana, ab aquell senyor tan rich, havia marxat al extranger y d'axò feya anys!

¡Ah, haver de soportar la vergonya sense poder venjarse!

Fòra de sí, ab els ulls espurnejants, corregué a tancarse a la seva cambra. No hi veyá. El cap li rodava, les orelles li brunzien com si passés vora seu un exam d'abelles.

Y'l nen, que s'havia fet mal en un ditet, al veures sol, trencà un plor fet de crits desesperats y gemecs de rabiola. Sa mare, per primer cop a la vida, no'l sentia ò no l'escoltava, y tingué de córrer la minyona a consolarlo. Però, ell que

volia a la mamà, cridava més y més fort. Unes llàgrimes denses y rodones li lliscaven galtes avall y picava de peus desesperadament. A la darreria, la famula pogué arrocegarlo fins al sortidor y, tot sucantli'l ditet a l'aygua y mostrantli'l pescador de dalt dels rochs y's pexets que cuetejaven al fons del bací, consegüí distriurel.

«¿Què dèu haver passat a la senyora, que no vingui? ¡Qu'es extrany qu'hagi deixat plorar axis al seu reyet!» va dirse...

XIX

LA DÒNA NUA

Des de la finestra, a entrada de fosch, l'immenxa extesa de terrats de Barcelona apareixia morfosa en una fumera fosca que feya un pròxim y brut horisó impenetrable. L'Isolina contemplava'l boyrés panorama, sense vèrel, ab una llàgrima als ulls, car, al ultratge del matí, ara devia afegirnhi un altre: el de tota la família. Si sa mare visqués, potser no's sentiria tan sola! Mes, sa mare anys hà qu'havia marxat, xuclada en les profunditats dels temps pretèrits, y els qu'ara restaven, vivint y agitantse sota aquell cel fumós, sota aquella extesa de terrats que semblava una gran planura erma y runosa, devien tenir l'ànima negra com l'atmòsfera que respiraven. Si no fos axis; què l'haurien abandonada en son afront?

— Per què En Roberto a qui anà a veure en el nou magatzèm, pretextant ocupacions y feyna, no l'escoltà quasi y no s'oferí per rès, dihentli encara a la darreria, ab ayre insultant?:

— T'està mólt bé lo qu'èt passa! Axis apenràs a fer cas a un imbècil. Te posa cap de garça volguent dir que la teva passió són els diners! —

Y després d'axò, rès més! Ni un mot de consol, ni un sol plan de venjança!

Poch, ben poch, devia esperar ella d'En Roberto a qui coneixia força d'uns quants anys ençà, però may, ab tot, hauria pogut creure què's mirés tan fredament un insult com aquell. «Còm se coneix que lo que m'ha fet l'Estanislau no es cap obstacle per els seus plans ni perjudica la seva butxacal» se deya ab una punxada al cor. Però l'ultratge anava més enllà, car la dòna de son germà, l'Irene, al veure la Revista, s'havia fet un tip de riure ja imbècil y donya Teresa no més havia dit:

«Quin poca vergonya dèu esser, aquest Estanislau! Portèulo als Tribunals!»

Sols el seu pare donà un pàs positiu, que fou anar a veure al advocat, y exí de l'entrevista'l bon senyor, esmaperdit y sens dalit. «No's podia fer rès, per que mòlties estàtues porten noms de dòna; ademés, aquella no volia dir que l'Estanislau hagués *copiada* nua a la seva filla y'l cap de garça tampoch era cap insult. Y com l'obra tenia mèrit — li havia dit l'advocat — encara l'Isolina hauria d'estar contenta d'haverla inspirada. En fi, que lo millor era deixarho córrer, si no's volia perdre temps y diners!»

A n'axò, donchs, se reduí tot lo que seren els séus, y ella, que's sentia sola y abandonada, que plorava de rabia y d'emoció, al cap al tart, mentre'l nen dormia y'l senyor Puig era a la botiga, de la finestra estant llençava son vagarós esguart damunt la Barcelona grisa y envolta de sumeres, tristal Y d'aquells espays boyrosos y sutzurats semblava devallarne, no obstant, una melancòlica pau que, de mica en mica, li penetrava a l'ànima com un balsam calmant. Poch a poquet l'interna irritació s'apaybagava y'l plor exia cada cop més abundant de sos ulls y extremia son pit, apagant la xardor interna que l'abrandava abans.

Lassa, darrerament, llençà un gran sospir y exclamà ab ayre somniador: «No tinch ningú; no tinch ningú més que'l meu fillet!» Y apassionadament, corregué cap al llit del infant, per besarlo. Mes, el petit dormia ab un sòn que, de tan pur y dolç, li va inspirar respecte. S'aturà a guaytarlo àvidament. ¡Tenia'l mateix color pàlit del seu pare!

«Si ell visqués» sospirà, pensant ab l'Enriquet. Ell l'havia estimada, ell ara la venjaría. No arronçaria les espalles, né, com feyen els altres!... Però...

Un recort, alevosament exit de trascantó, se li presentà totd'una: quan l'Estanislau, anys enrera, al renyir, li escrigué aquella carta insultantla, el seu marit, allavors no més promès encara, se'n havia rigut y, arronçant les espalles, exclamà tan sols: «¡Despits de despreciat!» Qui sab si ara faria lo mateix? Y recordava que l'havia corregit aleshores, dihentli: «d'enamorat, déus volguer dir! Si... per qu'ella, en aquell temps, estava certa de que l'Estanislau l'estimava, n'estava certa y satisfeta. Y recordava també, que per lo mateix, un jorn va enfadarse ab sa mare que volia ferli creure que l'Estanislau no estava enamorat d'ella.

Y aquests recorts li axugaren els ulls sobtadament.

De puntetes, no tant potser per no torbar el sòn del petitó, com per no estorbarse a si matixa, correugué a asseures altra volta darrera la finestra.

«L'Estanislau l'havia estimada força, força, potser més que son marit. ¡Y ella!... Ella potser l'havia estimat més qu'al Enriquet? Sí... per que el seu marit, si bé darrerament li posà afecte, may, may li havia agratad... May havia tingut els ulls del Estanislau, aquells ulls negres, grossos, dolços!»

Pensant axò, se sentí indignada altre cop. ¿Per què l'imbècil tenia d'insultarla? ¿Per què havia de posarla davant del món despullada, com si l'hi hagués vist? ¿Per què, al cap de cinch anys, tenia de pensar encara ab ella y recordarsen no més que per ofèndrela? ¡Ah!... ¿Si ella sabés ahont trobarlo? L'aniria a veure y li diria tot lo que's altres, el seu pare y En Roberto, no sabien o no volien dir! ¿Què s'havia pensat l'Estanislau? ¿Quin dret se creya tenir respecte ella, per un jorn insultarla y al cap de temps tornarhi encara posant el seu nom sota una estàtua de dòna nua, a la que, per major befa, havia enganxat un cap de garça? ¿Podria creure l'advocat qu'allò no era un afront?... ¿Donchs, què era? ¿Què volia dir sinó qu'ella era una garça en forma de dòna y qu'ell l'havia vista y copiada nua?

«¡Nua, el brètol! ¡Quan m'hi ha vist de nua!» exclamà ab els ulls espurnejants, axecantse automàticament de la cadira hont seya. «¿Quan?... ¿Quan?... ¿Què més hauria volgut ell?» repetia com si llingüés davant.

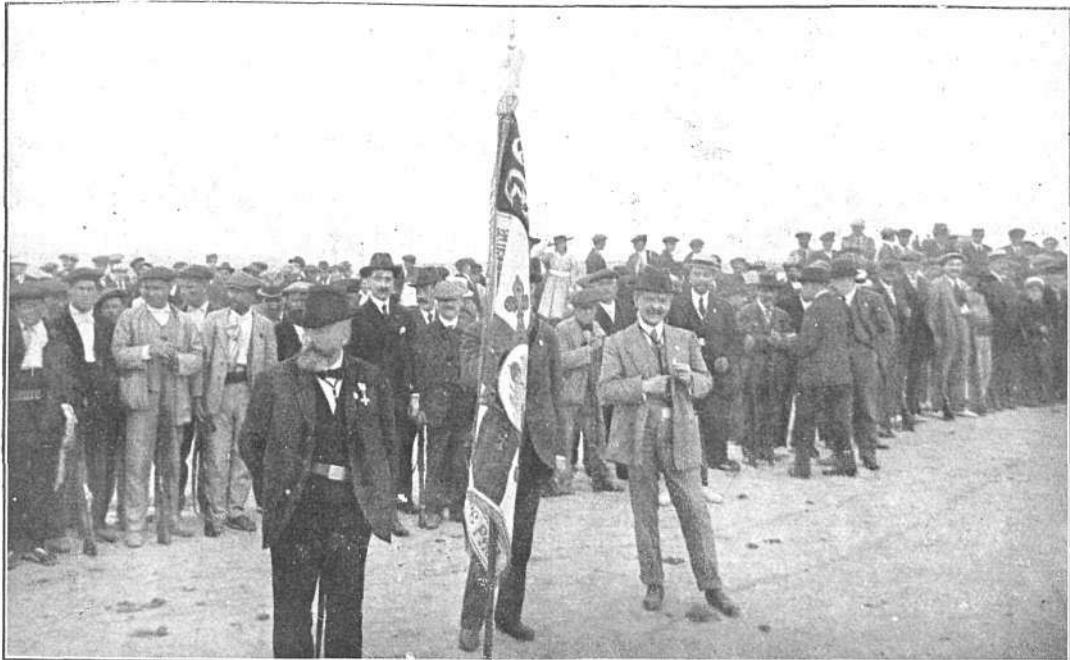
Però calia confessar que l'estàtua se li assemblava força; axis ho trovava, axis ho havia remarcat ja de primer anduvi, abans de sospitar y tot que pogués esser del Estanislau.

«¿Com, donchs, ell, sense haverla vista despullada, pogué estargir en una estàtua la seva silueta, el seu ayre?»

Davant d'aquesta pregunta, sentí calmarse la seva indignació. No calia dubtarne. Boig, per ella, la duya encara tan gravada al magí, qu'a ulls cluchs li hauria retratada! Y una fugitiva commoció de vanitat, d'extrany contentament la va ablanir.

Va, ab ilusió, considerar lo que representava per l'Estanislau el tenirla tan gravada, y ab un deix de tristesa, que semblaiva tot plè de commiseració y oblit, sospirà poch a poch: «¡Quina llàstima que sigui tan imbecil!»

(*Seguirà*).

LO SOMETENT DE LLEIDA DURANT LA REVISTA Y CONCURS DE TIR CELEBRATS ULTIMAMENT
(Herrera, f.)

LOS PADRINS DE LA BANDERA DE LA CREU ROJA DE BADALONA, SENYORA TURULL Y SENYOR ROSÉS,
REGALANTLI UNA CORBATA DESPRÉS DE SA BENEDICCIÓ. — (Sagarra, f.)

= De la Llengua =

tocom?... nò.

Una de les paraules que'ls nostres literats han posat en circulació indegudament, es aquest *tocom* que ja ha fet massa via entre'ls bons escriptors, degut segurament a que algun d'ells haja cregut sentirlo de boca del poble.

Veusquí lo que nosaltres ens pensèm saberne:

L'any 1902, en lo volum dels Jochs Florals, un prosista ilustre deya en un treball premiat: «que un segurament s'estimbaria si no pogués arrapar-se en algun tocom.» Y'l mateix autor usa aquest mot ab igual sentit en una poesia escrita de fa poch.

En un dels números de la ILUSTRACIÓ CATALANA del 1907 un elegant poeta comença una poesia ab aquests dos versos:

«Al tocom del fontinyol
hi hà una cérvola ferida...»

Y'l mateix poeta, en una composició premiada als Jochs Florals del any 1910, deya:

«Aquest foll dalè de viure,
ahont es? en qual tocom?»

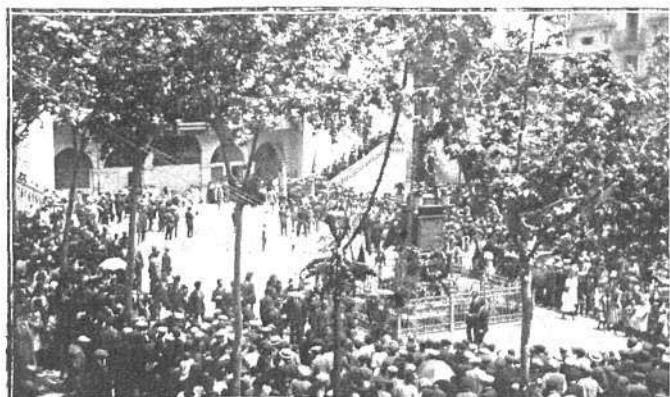
L'Eucologí (publicació oficial del Congrés Litúrgich de Montserrat) editat el 1915, per traduir *et non cognoscet amplius locum suum*, diu: «ni rastre queda del seu tocom.»

En lo volum dels Jochs Florals del any passat, un acurat escriptor diu, en una narració premiada: «Cerquen los pagesos un tocom per a fermar les besties...»

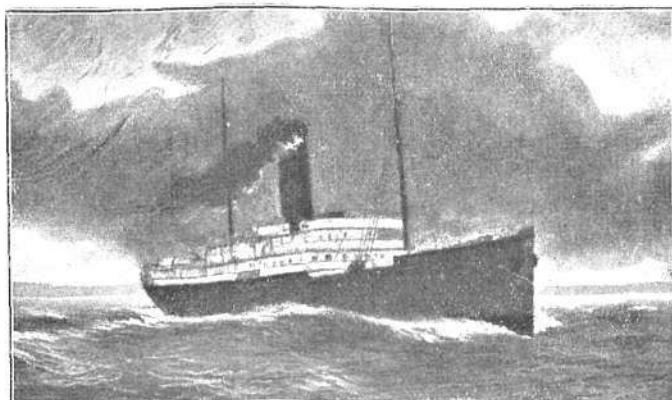
Los escriptors a qui'ns hem referit són amichs prestigiosos y no pendran a mal que volguèm aclarir aquest punt; precisament en llur prestigi està'l perill de la propagació d'aquest error, qu'entre tots hem de procurar desfer.

En lo número vinent probarèm la equivocació; assegurèm per endavant que ni en el llenguatge escrit ni en el parlat té'l nostre idioma la paraula **tocom**.

AMADOP

RIPOLL. — INAUGURACIÓ DEL MONUMENT COMMEMORATIU DE LA DEFENSA DE LA VILA EN 1837. — (Masdeu f.)

LO VAPOR «CARLOS DE IZAGIRRE» DE LA TRASATLÀNTICA, PERDUT AL CAP DE BONA ESPERANÇA

LES AUTORITATS QUE ASSISTIREN AL ENDERROCAMENT DE LES CASES QUE INTERCEPTAVEN LA OBERTURA DEL PASSEIG DE SANT JOAN FINS A LA TRAVESSERA. — (Sagarrà f.)

REVISTA

Teatres

L'activitat teatral ha estat aquesta setmana relativament forta. A Novetats s'ha fet el debut de la companyia dirigida pel senyor Martínez Sierra, al cap de la qual figura com a principal element de interpretació l'exquisida actriu senyora Bàrcena. Com obra d'entrada'n ha ofert «Casa de nina», de

qu'axò vulgui dir que la companyia no seguexi formant un excellent conjunt. Altremet, la Plana, En Llano, En Díaz, En Navarro y algun dels seus companys, són ja prou notables de per si, y es un veritable gust que'ls hem retrobat. Llàstima que l'obra del debut — «La màscara de Don Juan» — tingui un interès molt relatiu que la fa negligible a l'atenció dels ay-

Ella y un conjunt harmònic en la grisor: veusaquí la tònica de la companyia. Val a dir qu'ella té veritables facultats pel genre còmic, que tracta dintre una elegància natural y sobria.

Mentrestant, al Eldorado tenim *atraccions* alternant ab cinematògraf. Els números hi són variats y atractivols, fent passar distretadament l'estona. Qu'es la principal

TARRAGONA. — LA ESFINGE QU'HAN PRODUHIT CASUALMENT LES BARRINADES EN LO DESMONT DE 15 METRES D'ALT AL CAPDEVALL DE LA RAMBLA DE SANT JOAN. — DIBUIX DE CIDON

Ibsen, traducció castellana del mateix senyor Martínez Sierra, el qual ens féu conèixer la nit del debut una conferència sobre'l drama ibsenià. L'interès principal de la representació es, no obstant, el treball de la senyoreta Bàrcena, que s'hi mostra la eminent actriu que tots coneixem prou.

Romea hostatja la companyia Plana-Llano. Hi manquen algunes figures, com per exemple la Roscalà. Cal que'ns ne planyèm, sense

mants de la literatura en el bon sentit de la paraula. Fem aquesta aclaració del bon sentit per creu-rela necessària davant l'excés de *literatura* que hi hà de cap a cap de l'obra, en la qual no sabèm descobrir cap filiació, car no es un drama ni un saynet, una tragèdia ni una comèdia.

Al Espanyol hem tingut per sis funcions úniques una companyia parisenca de *vaudeville* al cap de la qual figura l'actriu Mlle. Dieterle.

finalitat que persegueix l'empresa, després de la de fer el seu negoci. El públic, per ara, respon, y es fàcil que vagí respondent mentres sigui seguit el bon criteri de donar varietat al programa sense caure en abarraganament. Fóra de desitjar qu'a Barcelona hi hagués un lloc d'esplay similar a certs music-halls del extranger als quals pot acudir tot ciutadà sense haver d'amagarsen. Tenint una certa cura en la tria de les atraccions,

l'Eldorado podrà subvenir a aquesta necessitat de les urbs poluloses y actives, fretenoses de distreure dels tràngols del negoci.

Al Còmich s'ha estrenat «El tesoro», del mestre Vives. Se tracta, pel que toca al llibre, d'una oporteta més. En Vives, d'un temps ençà, sembla que cerqui a posta's llibres anodins ó carrincons. Exemples característichs: «La generala» y «Maruxa». En «El tesoro» segueix el mateix camí. Vol dir axò que «El tesoro» se salva únicament per la música, qu'es realment inspirada y en la qual la tècnica y'l sentit teatral del mestre triomfen per un igual.

Musicals

Orfeó Graciensch. — En aquesta entitat se celebrà una sessió ben interessant que consistí ab l'audiçió d'unes quantes obres clàssiques interpretades per una orquestra de corda baixa la direcció del mestre N'Emili Bordas. L'orquesta estava formada en sa major part per deixebles del esmentat mestre, de la classe que tan acertadament ve donant a la Casa Provincial de Caritat.

Durant el concert foren objecte el mestre Bordas yls seus aprofittats deixebles de caluroses ovacions qu'els obligaren a repetir varius números del programa. Finalisà ab les boniques composicions «L'Angel de la sòn», d'En Lamothe, y «Aleluia», de Händel, interpretat per l'Orfeó Graciensch.

Sentim moltíssim no poder ressenyar altres concerts als qu'atentament forem invitats, a causa de la falta de temps, ja que tots coincidien en el mateix dia y hora.

— Concerts de Música Francesa. Palau de Belles Arts.—Interessantíssims han sigut els dos recitals d'orga donats per l'eminent artista M. Eugeni Gigout, en els quals ha demostrat una vegada més ses grans qualitats d'organista ben remarcable. Posseïx, a més d'una gran agilitat de mans, una gran seguritat en el maneig del pedalier y fa gala sempre de gran pràctica y bon gust en l'utilització dels re-

gisters. Durant totes les obres es-coltà nutridíssims y merescuts aplaudiments que provaren el just nom de que gosa'l celebrat organista francès, car se'l considera un dels primers entre'ls seus contemporanis.

El mestre Lamothe de Grignon conduí, com de costum, ab molt acert l'orquesta.

— «Sala Aeolian». — Hi donà un interessant recital de piano l'aplaudida senyoreta Rosari Simal, la qual posà de manifest, a més de ses qualitats pianístiques que, com ja hem dit en altres ocasions, són ben remarcables, ses dots de compositora, fentnos ohir una romança per violí y piano interpretada per la distingida violinista Carme Orfila, y tres cançons cantades ab molt bon gust per la senyoreta Pi-lar Rufí.

— Palau de la Música Catalana. Quart y quint concert de Música Francesa. — Ab no menys importància artística s'han celebrat els dos presents concerts, essent de doldre que no hi acudís més concurrencia, car es una tanda notablement tant per les obres qu'integren els programes com per la execució cuidadosa que's dona a totes les composicions. En el pri-

mer concert poguerem admirar la preciosa simfonía «Fantàstica», de Berlioz, composició de gran vàlua, tant per sa immensa inspiració com per la riquesa instrumental. Es una obra d'una grandiositat extraordinaria, degut als efectes orquestals. Fou dirigida pel mestre Hasselmans, qu'es un director expert y de gran talent. La «Balada» de Faure es una joia musical y fou executada sa part de piano per la nena Magdalena Brard, qu'es una excelent pianista, de la qual ne parlarèm oportunament, axí com també de Mme. Croiza. S'executaren ademés obres de Dukas, Ravel, Ducarc, Debussy y Chabrier, artistes tots de reconegut mèrit y dels què ja havèm parlat altres voltes. En el quint concert fou molt notable el quintet de Schmitt. De les parts primera y tercera'n parlarèm en el número de FEMINAL.

Pedestrisme

Aquest matí, a les nou, se donàrà la sortida a Vallvidrera als corredors que participin en el Cross-Country qu'ha organitzat la Secció de Sports y Excursions del Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Indústria, exclusiu per els seus socis.

Com a primer premi ha ofert una Copa en Ramon Sarsanedas.

El segon premi, medalla de plata, es donatiu d'En Francisco Gabanach y les medalles de bronze de Francisco Sarsanedas.

Per les noves que tenim, podem avençar qu'aquesta prova serà un èxit més per l'entitat organisadora.

Natació

Aquest matí, a les dotze, en el Club de Natació «Barcelona», tindrà lloc un partit de Water Polo. d'entrenament.

Hi hà en projecte donar impuls a aquest deport y ab aytal motiu s'estan fent gestions per que concurrin los waterpolistes d'aquest Club a les platges nortenyes de Sant Sebastià, Santander y Bilbao.

En el Club de Natació «Athletic» se celebrarà a les dotze d'aquest matí una prova de 500 metres en la que's concediràn valiosos premis.

EDUARD L. CHAVARRI

Aquesta setmana, qu'es la número 215 de **Lectura Popular**, s'omple'l quadern respectiu ab una col·lecció de treballs en prosa d'aquest distingit escriptor valencià.

Se ven com sempre a deu céntims.

ILUSTRACIÓ CATALANA - "FEMINAL" — Mallorca, 287 Barcelona. — Un any, 15 ptes. — Mig any, 8 ptes.

Per informacions gràfiques industrials y comercials, dirigir-se al nostre redactor
A. Merletti, Tapioles, 42 bis, Telèfon 2473

LECTURA POPULAR

BIBLIOTECA D'AUTORS CATALANS DEL MODERN RENAXEMENT

Va a sortir lo **volum XII** ab lo que's completen los quatre primers anys d'aquesta publicació, contenint fins ara més de doscents autors.

I . . 2'75 Ptes.	IV . 2'65 Ptes.	VII . 2'65 Ptes.	X . 2'75 Ptes.
II . . 2'65 »	V . 2'75 »	VIII . 2'75 »	XI . 2'65 »
III . . 2'75 »	VI . 2'65 »	IX . 2'65 »	XII . 2'65 »

Los dotze volums, enquadrats en tela y daurats, **Ptes. 32'30**

OVO-LÉCITHINE BILLON

GRAGEAS Y GRANULATS
TÓNICHE NERVIOS RECONSTITUYENT
CONTRA:

NEURASTENIA
ANEMIA CEREBRAL
CANSAMENT
CONVALESCENCIES

Depositaris: A. RIERA E HIJOS
Carrer Nàpols, 166. — BVRCELONV
y en totes les bones Farmacies de Espanya

DOS SECRETS IFORA CABELLS BLANCHSI

TINTURA SENS IGUAL
Reyna de les tintures
Inmilloable pera
tornar als cabells
blanques el seu color
primitiu.
Higiènica - Inofensiva
Us molt fàcil.
No usar més que la
"SENS IGUAL" de G. BERNET.
NO MES PELS • FORA PEL MOXI
El "DEPILATORIO EXCELSIOR"
perfectament eficaç y ab-
solutament inofensiu y instantani,
suprimeix pels y pel moxi y dona
gran suavitat a la pell.
Cuidado ab les falsificacions!
Prepara per G. BERNET, Farmacèutich
14, Plaça Saint-Esprit, Bayona.
Se troba: En les principals
perfumeries y perruqueries.

Lo País del Pler

Poemet en cinc cantos
per Joaquim Ruyra
3 pessetes

ANEMIA
DEBILITAT, NEURASTENIA, TISIS
el VI y'l XAROP

Los metges més eminentes proclamen que
DESCHIENS à la
(PARIS) Hemoglobina
CUREN SEMPRE

Dr. Bengué, 47, Rue Blanche, Paris.

BAUME BENGUÉ
Curacion radical de
GOTA - REUMATISMOS
NEURALGIAS

De venta en todas las farmacias y droguerias.

CUENTOS QUE NO HO SON

de
LLUIS MARIANO VIDAL
2 pessetes
en les principals llibreries